Vragen en antwoorden Webinar 2 december 2021

Vraag	Antwoord
Doelstelling gemeente in relatie tot plannen	
• Hoeveel CO2 moet de gemeente Bernheze besparen om de doelstellingen in 2050 te halen? • Welk deel daarvan wordt bespaard met het plaatsen van windmolens? Hoeveel windmolens zijn daarvoor nodig? • Hoeveel energie wordt opgewekt met één windturbine? • De helft van de klimaatopgave kan voor 2030 ingevuld worden met twee windturbines en de andere helft moet daarna gebeuren. Waarom wordt nu niet ingezet op vier windturbines?	De gemeente Bernheze wil in lijn met de klimaatdoelstellingen in 2050 CO2-neutraal zijn. Dat wil zeggen dat alle energie die in Bernheze wordt gebruikt, bestaat uit energie die in Bernheze duurzaam wordt opgewerkt. Om dit doel te behalen is een mix aan ontwikkelingen nodig, waarvan windenergie een belangrijk onderdeel is. In de Duurzame Energieagenda vindt u meer informatie over de hoeveelheid CO2 die bespaard moet worden. Eén windturbine voorkomt de uitstoot van vele duizenden tonnen CO2. De hoeveelheid energie (en CO2) die nodig is om een windturbine te fabriceren, te plaatsen, te onderhouden en na twintig jaar te verwijderen (de hele levenscyclus), wordt door een windturbine in drie tot zes maanden uit de wind teruggewonnen (zie o.a. https://www.milieucentraal.nl/klimaat-en-aarde/energiebronnen/windenergie/). Hoeveel energie wordt opgewekt met één windturbine hangt af van verschillende aspecten, waaronder het type turbine en de locatie. Uit de berekeningen van de haalbaarheidsstudie blijkt dat de referentieturbine ongeveer 20 Gigawattuur per jaar produceert. Hoeveel windturbines nodig zijn om de klimaatdoelstellingen te halen, is niet op voorhand te zeggen. De doelstelling willen we halen door middel van windenergie, zonne-energie en een besparingsopgave van 11%. We zetten dus in op alle drie, en afhankelijk van de voortgang weten we of we het doel gaan halen. Voor de haalbaarheidsstudie is overigens uitgegaan van minimaal 3 windturbines, verderop staat uitgelegd waarom dat het uitgangspunt is.
Proces	
• Wat wordt wanneer besloten? • Voor wie zijn de keukentafelgesprekken bedoeld? • Volgende week dinsdag gaat een voorstel naar de raad, terwijl er op 7, 8 en 9 december keukentafelgesprekken met omwonenden zijn. Wat is het nut van deze gesprekken? • Hoe zorgt de gemeente ervoor dat omwonenden die niet in de gemeente Bernheze wonen betrokken worden?	De gemeenteraad neemt begin 2022 een besluit over 1 zoekgebied voor wind en de voorwaarden waaronder hier een windpark kan worden ontwikkeld (windbeleid). Mocht de gemeenteraad een zoekgebied en voorwaarden hebben vastgesteld, gaan we begin 2022 verder met het onderzoek en de mogelijke uitwerking van de plaatsing van de windturbines. Dit doen we samen met inwoners en andere partijen. Wanneer uiteindelijk bepaald is waar windmolens geplaatst kunnen worden, moet het bestemmingsplan gewijzigd worden.

• Als dit de enige potentiële zoekgebieden zijn, welke impact hebben bezorgde burgers?	Op 7, 8 en 9 december waren er keukentafelgesprekken. In eerste instantie waren deze bedoeld voor direct omwonenden, om hen de mogelijkheid te geven in gesprek te gaan met de gemeente. Uiteraard gaan we ook graag in gesprek met andere betrokkenen. U kunt een mail sturen aan duurzaamheid@samenbernheze.nl als u vragen heeft of een gesprek wil. Gemeentegrenzen zijn niet bepalend voor het informeren of uitnodigen van betrokkenen. Hiervoor is tot nu toe uitgegaan van een bepaalde afstand tussen een zoekgebied en woningen. Deze afstand kan over gemeentegrenzen heen vallen.
Overleg en afspraken in de regio en met andere gemeentes	
• Binnen de regio zijn afspraken gemaakt. Wat betekenen deze afspraken? • Is samenwerking met andere regio's mogelijk? Of kan de gemeente een windpark elders in Europa 'adopteren'?	De afstemming met omliggende gemeenten heeft plaatsgevonden tijdens het bepalen van de Regionale Energie Strategie (vastgesteld door de raad in mei 2021). Daarbij is afgesproken dat elke gemeente een eigen zoekgebied zou onderzoeken. Met die opdracht is de gemeente aan de slag gegaan. De gemeente Den Bosch is geïnformeerd over deze potentiële zoekgebieden. Een windpark adopteren om aan de doelstellingen te voldoen is geen mogelijkheid. Samenwerking met andere gemeentes is wel mogelijk, waarbij het met name om buurgemeenten gaat. In sommige situaties is het wenselijk om samen te werken, bijvoorbeeld om versnippering te voorkomen en concentratiegebieden beter vorm te geven.
Plannen omliggende gemeentes en locaties	
• Waarom kiest de gemeente Den Bosch voor een zonneweide en niet voor windmolens op die plek? • Valt het gebied tegen de gemeentegrens van Den Bosch af vanwege de keuze van Den Bosch voor zonne-energie? • Als voor Meierijstad dezelfde criteria gelden, hoe kan Wijboschbroek dan een zoeklocatie zijn? • 20 jaar geleden is hetzelfde zoekgebied bekeken voor windenergie, maar dat kon toen niet doorgaan. Waarom is de situatie nu anders?	De ligging van de potentiële zoekgebieden is bepaald door ruimtelijke randvoorwaarden. Of een zoekgebied al dan niet langs de gemeentegrens ligt, is geen criterium. De gemeente 's-Hertogenbosch heeft in de visie energielandschap aangegeven dat "onder voorwaarden van landschappelijke inpassing en het ontwikkelen van 'ruimtelijke kwaliteit' zonnevelden toegestaan zijn" in het gebied. Het zoekgebied tegen de grens met 's-Hertogenbosch komt in de studie aan de Bernhezer zijde wel naar voren als potentieel zoekgebied. Wijboschbroek is in de gemeente Meierijstad een technisch potentieel zoekgebied, maar dit is nog niet vastgesteld. De gemeente Meierijstad meldt hierover het volgende: "In de Interim Omgevingsverordening van de provincie Noord-Brabant is het plaatsen van windturbines in het NNB in principe uitgesloten. Echter gezien het zwaarwegende maatschappelijk belang van duurzame energie heeft de provincie een uitzondering gemaakt voor NNB langs hoofdinfrastructuur (Rijkswegen, provinciale wegen en hoofdvaarwegen ten behoeve van doorgaand (vaar)verkeer)." Daarbij is een compensatieverplichting opgenomen. Vandaar dat ter plaatse van het Vresselsbos, Het Hurkske en de Geelders geen zoekgebied is opgenomen. De boscomplexen Het Lijnt en Wijboschbroek vallen wel binnen een zoekgebied. Deze boscomplexen zijn niet meteen uitgesloten voor plaatsing van windturbines. Daarbij komt dat de beleving van windturbines minder storend is als ze in bos

	staan. Van grote afstand gezien staan de molens in een stevige groene bosvoet, terwijl ze van middelgrote afstand - juist wanneer ze dominant zijn in beleving - wegvallen in het bos." De situatie in de Bleeken is op dit moment anders, omdat er zoekgebieden gezocht moeten worden in het kader van de RES. De situatie is veranderd, omdat de urgentie nu hoger is ook vanuit de verplichtingen.
Grondeigenaren	
• Hoeveel grondeigenaren zijn betrokken? • Welke commerciële partij heeft al gesprekken gehad met grondeigenaren? • Als er overeenkomsten zijn afgesloten, wie gaat deze aan met de grondeigenaren? • Ik ben grondeigenaar in het gebied, maar er is geen contact opgenomen door de gemeente.	Op uitnodiging van de gemeente heeft overleg plaatsgevonden met 20 grondeigenaren (5 hadden zich afgemeld). Met grondeigenaren bedoelen we agrariërs die veel grond hebben en waar mogelijk een windturbine kan komen. Een deel van deze grondeigenaren zijn benaderd door een commerciële partij om hun grond tegen een vergoeding beschikbaar te stellen voor een windpark. Dat leverde onrust op. Daarover wilden we met hen in gesprek, om hen te informeren over het proces en de positie die zij hierin hebben. Voor zover wij weten zijn er nog geen afspraken gemaakt. Wij denken dat het beter is als mensen wonend in het gebied eerst met elkaar spreken over hoe een windpark het beste ontwikkeld kan worden. Als u grondeigenaar bent, maar er geen contact is geweest, kunt u een mail sturen aan duurzaamheid@samenbernheze.nl. We gaan graag met u in gesprek.
Initiatiefnemer, ontwikkelaar en rol Windunie	
• Is er al een ontwikkelaar aangesteld? • Wat is de rol van Windunie?	Er is nog geen ontwikkelaar. De gemeente wil dat de ontwikkeling zo veel mogelijk door een burgerinitiatief wordt gedaan. Dat betekent dat een energiecoöperatie ontwikkelaar en eigenaar wordt van het windpark en dus vanaf het begin meebeslist en investeert. De gemeente heeft Windunie ingehuurd als onafhankelijk adviesbureau voor het maken van de haalbaarheidsstudie. Daarnaast helpt Windunie met praktische zaken rondom het proces. Windunie is niet aangesloten als ontwikkelaar van een windpark in Bernheze.
Hoogte windturbines	
• Hoe hoog worden de windturbines en kan dat ook lager dan 250 meter tiphoogte zijn? • Waarom moeten windturbines minimaal een bepaalde hoogte hebben om een plan (financieel) haalbaar te maken? • In hoeverre zijn de normen (zoals afstand) uit de haalbaarheidsstudie gebaseerd op turbines van 250 meter hoogte? Gelden voor deze grote turbines niet andere normen en afstandscriteria? • In een presentatie aan de gemeenteraad was te lezen dat de windturbines minimaal 250m moeten zijn om het	Het is nog niet bekend hoe hoog de windturbines worden. Om de technische mogelijkheden binnen de gemeente te bepalen is een haalbaar uitgangspunt nodig. Voor de haalbaarheidsstudie is uitgegaan van een ashoogte van circa 165 meter en tiphoogte van circa 250 meter. Deze referentieturbine dient alleen als rekenvoorbeeld. De hoogte staat nog niet vast en wordt ook niet in het windbeleid of via het zoekgebied vastgelegd. In Nederland geldt geen afstandscriterium, maar wel normen voor o.a. geluid en slagschaduw. Op basis van die normen is het nodig én wenselijk om minstens 400 meter afstand te houden van woningen. In de haalbaarheidsstudie, waarin als uitgangspunt turbines van circa 250 meter is genomen, wordt aan deze norm voldaan.

financieel haalbaar te maken. Nu wordt iets anders verteld. Hoe zit dit? • Zijn de visualisaties realistisch? • Waarom zijn er niet meerdere scenario's opgesteld, bijvoorbeeld met kleinere windmolens of meer zonneweiden?	De visualisaties laten een realistisch beeld zien van hoe dat er in de praktijk uit zou zien, omdat er gebruikgemaakt wordt van erkende software en realistische foto's van de omgeving Om een financieel haalbaar plan te hebben kán het nodig zijn om voor een bepaald type windturbine met een bepaalde hoogte te kiezen. Dit heeft onder andere te maken met de hoeveelheid wind in deze regio en met de insteek van de SDE++ subsidieregeling, waarbij efficiënte projecten wordt gestimuleerd. Maar zover zijn we nog niet. Uiteindelijk bepaalt degene die het windpark ontwikkelt, hoe het windpark eruit komt te zien: waar, hoeveel en hoe hoog.
Aantal windturbines	
• Om hoeveel windturbines gaat het? • De provincie zet in op 3 windmolens. Waarom volgt de gemeente dat en zouden het ook 2 turbines kunnen worden?	Het aantal turbines is nog niet bekend. Ook de precieze locatie en de grootte zijn nog niet bekend. Dit wordt ook niet in het windbeleid of via het zoekgebied vastgelegd. Uiteindelijk bepaalt degene die het windpark ontwikkelt, hoe het windpark eruit komt te zien: waar, hoeveel en hoe hoog. Voor de uitgevoerde haalbaarheidsstudie is wel uitgegaan van een aantal uitgangspunten. Deze zijn belangrijk om tot een haalbaar plan te kunnen komen. Om een haalbaar plan te hebben is in deze studie uitgegaan van in ieder geval 3 windturbines met een ashoogte van circa 165 meter en tiphoogte van circa 250 meter. Met drie windmolens wordt de omgevingsvisie van Provincie Noord-Brabant gevolgd, die stelt dat een minimum van drie gewenst is vanwege de clustering.
Normering en uitspraak Raad van State	
• Wat betekent de uitspraak van de Raad van State voor het windpark? • Hoe kan nu een zoekgebied aangewezen worden als de normen nog vastgesteld moeten worden?	De Raad van State heeft met het zogenaamde Nevele arrest aangegeven dat de normen uit het activiteitenbesluit beter moeten worden onderbouwd. Dit is iets wat het Rijk nu moet doen. Het kan dus zijn dat er andere normen komen, maar dat is niet zeker. We verwachten dat de normen vooral effect hebben op wat er binnen het zoekgebied kan, en niet zozeer of er andere zoekgebieden bijkomen. De meeste zoekgebieden vallen af, omdat zij in het beïnvloedingsgebied van vliegbasis Volkel liggen en te klein zijn voor 3 windturbines. Dat zal niet veranderen. Als de normen strenger worden, dan is er binnen het zoekgebied misschien minder mogelijk. De gemeente vindt het belangrijk dat er wel nu een zoekgebied wordt aangewezen. Technisch kan dit, zoals hierboven uitgelegd. Daarnaast biedt het duidelijkheid voor omwonenden en voor initiatiefnemers.
Netcapaciteit	
• Er bestaan capaciteitsproblemen op het net in de regio. Is er wel ruimte voor aansluiting op het net en is bekend of dat voldoende is?	Inpassing op het net zal waarschijnlijk gaan via Onderstation Oss. De potentiële zoekgebieden liggen in 'potentieel congestiegebied'. Dit betekent dat er mogelijk op dit moment geen capaciteit gereserveerd kan worden bij Enexis om aangesloten te worden op

• Welke afstemming is met Enexis gepleegd? • Is de aansluiting vastgelegd en zo ja, door wie? • Moeten er voor de komst van windenergie ook hoogspanningsmasten worden gebouwd?	onderstation Oss. Enexis verwacht het elektriciteitsnet te verzwaren in 2024 om zo de congestie (=ophoping in een netwerk) rondom de potentiële zoekgebieden (deels) te verhelpen. Vooralsnog lijkt congestie daarom niet direct een risico voor de toekomstig te realiseren windenergie in Bernheze. Met Enexis is afstemming geweest over het realiseren van de doelen van de RES. Op basis van onze zoekgebieden actualiseert Enexis hun investeringsplannen. Dat betekent dat Enexis pas na het vaststellen van de zoekgebieden gaat kijken op welke termijn deze aangesloten kunnen worden en welke investeringen hiervoor nodig zijn. Enexis heeft ook via de stuurgroep RES nadrukkelijk gevraagd om de zoekgebieden, zodat zij aan de slag kunnen met het maken/bijstellen van hun investeringsplannen. Er hoeven geen hoogspanningsmasten gebouwd te worden specifiek voor de komst van windturbines.
Mogelijkheden zonne-energie	
• Waarom wordt ingezet op windenergie en niet op zonne-energie, als er 26 hectare zon mogelijk is, onder andere langs snelwegen? • Waarom wordt niet eerst gekeken naar zonne-energie op zoveel mogelijk daken en het overdekken van parkeerterreinen in plaats van op locaties met natuur/gras? Is dat veel duurder? • Is recentelijk onderzocht of bedrijven, boeren of burgers willen investeren in zonnepanelen, bijvoorbeeld met extra subsidies? • Voor de balans in levering en transport is het van belang om wind- en zonne-energie te koppelen. Is er bij Heesch-West (60 hectare industrieterrein) de verplichting voor zonnepanelen op daken?	Om de doelstelling van de gemeente te behalen – energieneutraal zijn in 2050 – is een mix aan maatregelen nodig. De zon schijnt niet altijd even fel en de wind waait niet altijd even hard. Daarom is zowel zonne-energie, als windenergie nodig is. Als we vandaag alle geschikte daken in Bernheze vol zouden leggen met zonnepanelen, dan kunnen we met de opgewerkte stroom daarvan, zo'n 9% van onze energiebehoefte voorzien. Dat is dus nog lang niet genoeg om energieneutraal te zijn, want daarvoor willen we 100% van onze energiebehoefte zelf kunnen opwekken op een duurzame manier. Bovendien neemt de vraag naar elektriciteit alleen maar toe de komende jaren. In 2050 worden onze huizen niet langer verwarmd door aardgas, maar door alternatieven. Ook elektrisch rijden wordt steeds populairder, maar vraagt ook extra elektriciteit. Met alleen zon op dak worden we dus niet energieneutraal. Daarom is het nodig dat we ook zonnevelden gaan aanleggen. Voor zonne-energie op land geldt dat projecten boven 0,5 hectare (5000 m^2) aan meerdere voorwaarden moeten voldoen om geschikt te zijn. Meer informatie daarover staat in de beleidsnota zonne-energie Bernheze en het ruimtelijk beleid. Vanaf de invoering van de omgevingswet mogen gemeentes verplichten om zonnepanelen op grote daken aan te leggen. De gemeente Bernheze doet dat nu al bij de nieuwe bedrijven op bedrijventerrein Retsel. Daar mogen alleen bedrijven komen die hun dak vol met zonnepanelen leggen. Ook voor Heesch-West is men voornemens om deze verplichting op te nemen, hiervoor is een aparte energievisie voor Heesch-West opgesteld, waarin het uitgangspunt is dat Heesch-West een energiepositief bedrijventerrein is (het wekt dus meer energie op dan dat het verbruikt).

	Er is ook een eerste brief aan het Rijk gestuurd met de potentie van zonne-energie langs snelwegen, in het kader van het programma Energieopwek op Rijksgronden (OER). Tot nu toe hield Rijkswaterstaat hier echter de boot op af.
Systeemintegratie	
• Is er in de business case ook rekening gehouden met lokale opslag?	In de business case is nu geen rekening gehouden met lokale opslag. Een initiatiefnemer kan te zijner tijd uiteraard wel de mogelijkheden voor systeemintegratie onderzoeken.
Radar	
• In hoeverre is de radarcirkel van vliegbasis Volkel een hard criterium? • Waarom wordt er niet gekeken naar de mogelijkheden binnen de radarcirkel? • Bij Nistelrode is een locatie in het radargebied van Volkel. Het is hier technisch mogelijk windturbines te realiseren door lagere windturbines te plaatsen. Waarom wordt dit gebied niet meegenomen?	Radar is geen hard criterium, zoals de normen voor geluid, slagschaduw en veiligheid en regionale en gemeentelijke beleidskaders dat wel zijn. Wel is het van groot belang de radarverstoring mee te nemen in de haalbaarheidsstudie, omdat een toetsingsgebied geldt voor nieuwe windenergieplannen. Binnen deze toetsingsgebieden mogen geen nieuwe bestemmingsplannen worden gemaakt met nieuwe (grote) windturbines zonder verklaring van geen bezwaar van het ministerie van Defensie. Deze verklaring wordt verkregen o.a. door middel van een radarverstoringstoets van TNO. Binnen een straal van <15km rondom de radar Volkel wordt de bouwhoogtebeperking strenger en wordt het dus significant minder kansrijk om deze toets te halen. Om precies te weten wat wel en niet kan met betrekking tot radar, is heel gedetailleerd onderzoek nodig. De kans is groot dat er uiteindelijk beperkingen zijn. Daarom wordt radarverstoring al bij haalbaarheidsstudie onderzocht. De gebieden vallen echter niet alleen af vanwege de radarcirkel, maar ook vanwege de grootte. De locaties zijn te klein voor 3 of meer turbines.
Ecologie en natuur	
• Wanneer wordt onderzocht wat de gevolgen voor natuur zijn? • Heeft er al overleg plaatsgevonden met (lokale) natuur- en vogelverenigingen? • Het Wolvenbos en het ecologisch gebied langs de Wetering liggen in het mogelijke zoekgebied. Wat is de invloed van windturbines hierop? • In het potentiële zoekgebied overwinteren beschermde vogels, waaronder knobbelzwanen en wilde zwanen. In hoeverre is hier rekening mee gehouden en wat wordt aan bescherming gedaan?	Een initiatiefnemer moet tijdens de onderzoeksfase met ecologisch onderzoek aantonen wat de effecten op flora en fauna zijn, of er compenserende maatregelen moeten worden genomen en welke dat zijn. Dit wordt getoetst aan de dan geldende regels en aan gemeentelijk en provinciaal beleid. Een voorbeeld van een maatregel is dat in een bepaalde periode niet mag worden gebouwd vanwege het broedseizoen van vogels. Of dat windturbines worden stilgezet voor vleermuizen of bij vogeltrek. Voor de haalbaarheidsstudie zijn de natuurgebieden vastgelegd in beleid meegenomen, zoals de studie over windturbines & vogels van Sovon. De omgevingsvisie Noord-Brabant staat in beginsel geen windturbines binnen Natuurnetwerk Brabant toe. Alleen wanneer geen afbreuk gedaan wordt aan de aanwezige natuurwaarden is dit mogelijk, wat dit op voorhand niet kansrijk maakt. Bij de online keukentafelgesprekken waren ook lokale natuur- en vogelverenigingen aanwezig.
Gezondheid	

• Is er in de haalbaarheidsstudie ook onderzoek gedaan naar de impact van windmolens op de gezondheid? • In hoeverre staat de gezondheid van omwonenden voorop?	Voor het vinden van een zoekgebied is effect op gezondheid geen op zichzelf staand criterium. Dat komt omdat 'gezondheid' geen ruimtelijk criterium is. En omdat gezondheidsaspecten zijn meegenomen in de normen en regels voor contouren vanuit bijvoorbeeld geluid, slagschaduw en veiligheid. In de volgende fase zal een initiatiefnemer alle effecten van het windpark op de omgeving moeten onderzoeken, voordat hij een aanvraag voor een vergunning kan indienen. Uit de op dit moment beschikbare wetenschappelijke onderzoeken is onvoldoende bewijs dat windturbinegeluid, of het wonen in de buurt van windturbines kan leiden tot gezondheidsklachten. Wel kan windturbinegeluid of slagschaduw leiden tot hinder. Ernstige hinder kan indirect leiden tot andere gezondheidsklachten. Om hinder zoveel mogelijk te beperken gelden er geluids- en slagschaduwnormen. Voor een uitgebreide toelichting hierop verwijzen wij naar de factsheet 'Gezondheidseffecten van windturbinegeluid' opgesteld door het RIVM. Zie daarvoor: https://www.rivm.nl/sites/default/files/2021-08/Factsheet-windturbines.pdf
Afstand tot woningen	
• Waarom wordt een afstandscriterium van 400 meter aangehouden? • In de presentatie staat 400*-600*. Wanneer moet bijvoorbeeld 500 of 600 meter aangehouden worden? • Waarom wordt in de vergelijking tussen de zoekgebieden geen rekening gehouden met het aantal woningen dat zich op korte afstand bevindt? • Waarom hanteert Duitsland een afstand van 1000 meter tussen windturbines en woningen?	In Nederland geldt nog geen afstandscriterium. Wel zijn er normen voor bijvoorbeeld geluid. Op basis van die normen is het nodig én wenselijk om minstens 400 meter afstand te houden van woningen. Uiteraard bestaat wel de wens om meer afstand te houden en om ook op andere manieren hinder te voorkomen. Dit is nadrukkelijk onderdeel van het proces van burgerparticipatie, waarin de gemeente en mogelijke ontwikkelaar kaders zullen schetsen/bepalen. Indien de geluidsnorm strenger wordt of de door een initiatiefnemer gekozen turbine relatief veel geluid produceert, zal een grotere afstand aangenomen moeten worden. Dit zodat aan de geluidsnorm op de gevel van woningen voldaan kan worden. Deze geluidsnormen worden door de nationale politiek vastgelegd. Deze overwegingen kunnen daardoor met andere landen verschillen. De eerste stap in het proces is het inventariseren van de technische potentie binnen de gemeente. Daarbij wordt door middel van een vuistregel gekeken of aan de norm voldaan kan worden. Een uiteindelijke initiatiefnemer zal bij het vergunningsproces moeten aantonen dat het plan aan alle geldende normen voldoet.
Slagschaduw	
• De Vinkelsestraat heeft een lintbebouwing, waardoor de windturbines mogelijk stilgezet moeten worden om slagschaduw te voorkomen. Is dit meegenomen in de haalbaarheidsstudie?	De precieze slagschaduw wordt inzichtelijk gemaakt in de onderzoeksfase, als verschillende posities en verschillende soorten windturbines worden onderzocht. Uiteraard moet het plan voldoen aan de dan geldende regelgeving en moeten omwonenden geïnformeerd worden tijdens dit onderzoek.

• In hoeverre is rekening gehouden met slagschaduw op de mogelijke zonnepanelen in Den Bosch? • Kan er een simulatie worden gemaakt voor de verwachte slagschaduw op verschillende tijden in verschillende seizoenen?	Voor de haalbaarheidsstudie is uitgegaan van de wettelijke normen die gelden voor slagschaduw op woningen. Daarbij is ook rekening gehouden met lintbebouwing. Meer informatie over deze normen vindt u op de website van RVO. De invloed op een mogelijk zonnepark in Den Bosch zal in een later stadium besproken moeten worden tussen mogelijke initiatiefnemers. Slagschaduw is gemakkelijk technisch te beheersen, omdat op voorhand berekend kan worden waar en wanneer er slagschaduw is. Met een detectiesysteem kan de windturbine worden stilgezet als de slagschaduw hinderlijk is. Een initiatiefnemer kan in afstemming met de omgeving ook aanvullende afspraken maken om de hinder van slagschaduw nog meer te beperken en bekijken wat de mogelijkheden zijn m.b.t. visualisaties.
Planschade	
• Is er budget opgenomen voor planschade en compensatie en zo ja, om hoeveel geld gaat het? • Waar kan ik terecht voor het verhalen van planschade?	In Nederland gelden regels voor het compenseren van eventuele waardedaling van een woning. Dat verloopt via een planschadeprocedure via de gemeente. De gemeente zal de planschade verhalen op de ontwikkelaar van het windpark. Een initiatiefnemer kan in afstemming met de omgeving ook aanvullende afspraken maken voor het betalen van planschade. Bijvoorbeeld door onderling een bedrag te bepalen, zodat een uitgebreide en lange planschadeprocedure niet nodig is. In de haalbaarheidsstudie is rekening gehouden met planschade als onderdeel van de vergoedingen.
Geluid	
• Diverse onderzoekers wijzen op meer hinder dan in de normering wordt verondersteld. Denk daarbij aan pulsering, infrasoon geluid en de afwezigheid van omgevingsgeluid. Waarom wordt de 47 en 41 dB als norm gesteld terwijl de normen ter discussie staan? • Hoe wordt vastgesteld of de infrasone trillingen binnen welke normen blijven? • Hoe wordt het geluid gemeten? Komt daarvoor iemand thuis langs en wanneer zou dat zijn? • Hoe wordt gemeten of een geluidsnorm wordt overschreden als je met jaargemiddeldes werkt? Op welke manier kunnen burgers metingen controleren? • Laagfrequent geluid draagt verder op water. Is daar rekening mee gehouden, gezien De Bleken een nat gebied is? • Wordt in vervolgonderzoek de geluidshinder voor huisdieren en vee meegenomen?	De precieze geluidscontour wordt inzichtelijk gemaakt in de onderzoeksfase, als verschillende posities en verschillende soorten windturbines worden onderzocht. Uiteraard moet het plan voldoen aan de dan geldende regelgeving en moeten omwonenden geïnformeerd worden tijdens dit onderzoek. We zijn nu bezig met het vinden van potentiële zoekgebieden. Daarvoor is het voldoende om uit te gaan van eerdergenoemde criterium van 400 meter vanaf elke woning. Deze zijn gebaseerd op de op dit moment geldende normen van maximaal 47 dB(A) Lden en 41 dB(A) Lnight op de gevels van omliggende woningen. Deze normen dienen nader onderbouwd te worden door middel van een milieueffectrapportage door het Rijk. De geluidsnormen worden opgenomen in de vergunning, welke gehandhaafd wordt door de Omgevingsdienst. Het brongeluid dat windturbines produceren (het geluid wat je zou horen als je direct boven in de turbine staat) wordt gedurende het jaar bijgehouden. Ook kan het brongeluid geverifieerd worden. Door middel van het ‘Reken- en meetvoorschrift windturbines’ kan de belasting op omliggende woningen bepaald worden. Er wordt niet specifiek rekening gehouden met huisdieren en vee, omdat uitgegaan wordt van de impact

• Op welke manier worden de uitkomsten van het onderzoek van het RIVM naar laagfrequent geluidshinder en de gezondheidsrisico's daarvan, dat nu wordt gedaan, meegenomen?	op gevels van woningen. Voor meer informatie verwijzen we u graag naar 'Handhaving geluidsnormen windturbines' van het RvO. Zie daarvoor: https://www.rvo.nl/onderwerpen/duurzaam-ondernemen/duurzame-energie-opwekken/windenergie-op-land/geluid/handhaving In de op dit moment geldende normen zit geen aparte norm voor laagfrequent geluid. Wel is het zo dat turbines laagfrequent geluid produceren, verglijkbaar met andere bronnen zoals verkeer. Voor een uitgebreide toelichting hierop verwijzen wij naar de factsheet 'Gezondheidseffecten van windturbinegeluid' opgesteld door het RIVM. Zie daarvoor: https://www.rivm.nl/sites/default/files/2021-08/Factsheet-windturbines.pdf
Onderdelen en voorwaarden haalbaarheidsstudie	
• Wie beoordeelt de landschapsscores uit de presentatie? Wat waren de criteria om tot deze scores te komen? • In hoeverre zijn deze scores objectief, bijvoorbeeld aangaande het landschap? • Waarom is overlast voor omwonenden geen onderdeel van de haalbaarheidsstudie? • Is hinder door de (felle) lampen van de turbines opgenomen in de haalbaarheidsstudie en is de gemeente voornemens hier maatregelen voor te nemen? • Wat zijn de voorwaarden van technische haalbaarheid als bekend is dat er slagschaduw, geluidshinder en trillingen zijn?	De scoreschaal en criteria voor landschap zijn navolgbaar onderbouwd in de haalbaarheidsstudie. Deze methode is vergelijkbaar met de methodiek van een planMER. In het zonnebeleid van de gemeente Bernheze is een uitgebreide landschapsstudie gedaan, waarin de kenmerkende eigenschappen van de verschillende landschappen zijn vastgesteld. Door middel van visualisaties is gekeken in hoeverre windturbines aansluiten bij deze kenmerken. Op basis van de scoreschaal wordt vervolgens de score bepaald. Overlast voor omwonenden is onderdeel van de haalbaarheidsstudie. Hiervoor is gekeken naar slagschaduw, geluid en veiligheid en de impact op natuur en ecologie, landschapen cultuurhistorie en archeologie. Eventuele hinder door verlichting op de windturbines is geen onderdeel van de haalbaarheidsstudie. In de onderzoeksfase kan dit inzichtelijk gemaakt worden, als verschillende posities en verschillende soorten windturbines worden onderzocht. Meer informatie over obstakelverlichting vindt u op de website van RVO.
Burgerinitiatief	
• Wat houdt een burgerinitiatief concreet in en is hier een voorbeeld van? • Hoe wordt buurtparticipatie georganiseerd en wordt een coöperatie van buurtbewoners overwogen? • Wat zijn eventuele nadelen van een burgerinitiatief? • Kan de BECO ook een initiatiefnemer zijn? • Voor de zomer werd een burgerinitiatief actief, maar daar zitten geen burgers in/zijn geen burgers voor gevraagd. Hoe zit dat?	De gemeente streeft naar maximale burgerparticipatie. Dit betekent dat de gemeente plannen graag voor en door de omgeving (Bernheze, Vinkel) vormgegeven ziet worden, met maximale 'lokale lusten'. Bij een windpark kan dit in de vorm van lokaal eigendom. Een burgercoöperatie ontwikkelt samen met grondeigenaren het windpark. Door eigenaar te zijn kan je (mee)beslissen en (mee)investeren. Leden van de coöperatie investeren in het park en krijgen daar rendement voor terug. Het is de wens van de gemeente dit zo lokaal, open en coöperatief te laten gebeuren. Naast de voordelen, zijn er ook aandachtspunten. Een burgerinitiatief moet wel geld hebben om te investeren. En kennis en menskracht om het werk te verrichten. Geld kan opgehaald worden via leden, of via fondsen of subsidies die later terugbetaald worden. Inmiddels is er veel kennis en ervaring opgedaan door andere burgerinitiatieven in Nederland met het ontwikkelen van duurzame energie. Die kennis wordt via de koepelorganisatie Energie Samen gedeeld met elkaar, zodat een nieuw burgerinitiatief niet opnieuw het wiel hoeft uit te

	vinden. Meer informatie over lokaal eigendom vindt u op de website van Energie Samen; bijvoorbeeld in deze presentatie. Daarin worden ook twee voorbeelden van windparken genoemd die door een burgerinitiatief zijn ontwikkeld: Windpark Ospeldijk van energiecoöperatie Newecoop en Windpark Deil van Coöperatie Betuwewind. Het burgerinitiatief, ontstaan uit de Energieweverij (onder de vleugels van de gemeente en energiecoöperatie BECO) heeft naar aanleiding van de beleidsdoelstelling voor windenergie voor de zomer onderzoek gedaan naar diverse vormen van windenergie: kleine windmolens, zogenaamde verticale as windmolens en 'reguliere' windmolens. Het burgerinitiatief/BECO is inhoudelijk betrokken en gemotiveerd, en gaat de komende tijd met bewoners in gesprek over welke invulling de lokale omgeving hieraan zou kunnen geven. Het burgerinitiatief betreft vooralsnog (vooral) BECO-leden, maar staat open voor eenieder en hoopt op lokale inwoners om proces en inhoud te doorlopen.
Financiële participatie	
• Deelt de buurt/de buurtbewoners ook mee in de opbrengst, bijvoorbeeld in de vorm van gratis stroom? • Bij diverse windmolenparken wordt de grondvergoeding gesocialiseerd. Gaat daarvan hier ook sprake zijn? • Is het mogelijk een stukje windmolen te kopen of gaat het om aandelen in het windpark? • Hoeveel geld is er beschikbaar voor compensatie?	De manier waarop financiële participatie wordt ingericht is nog niet bekend. Gratis stroom of korting op stroom, socialisatie van grondvergoedingen en het type deelname zijn voorbeelden van financiële participatie. In het windbeleid kunnen voorwaarden hiervoor worden opgenomen.
Overige opmerkingen	
Wat wordt bedoeld met het opleveren van 3 producten?	Het gaat om: • Transitievisie Warmte • Beleid voor wind en zon • Een zoekgebied voor wind
Weidevogelbescherming Bernheze en IVN hebben zich beiden bij dhr. Reffeltrath schriftelijk gemeld. Opvallend dat hij daarvan niet op de hoogte is.	De weidevogelbescherming heeft zich bij de gemeenteraad gemeld en heeft ook deelgenomen aan twee keukentafelgesprekken. Bij hen is aangegeven dat hun zorgen weggenomen kunnen worden door de natuur-/flora en faunatoets die in de vergunningverlening uitgevoerd moet worden.
Waarom is Windunie meer bezig met creëren van draagvlak naar mij toe als omwonende en is in hun presentatie aan de raad niets te lezen over de nadelige gevolgen van de windturbines?	De gemeente heeft Windunie ingehuurd als onafhankelijk adviesbureau voor het maken van de haalbaarheidsstudie. Daarnaast helpt Windunie met praktische zaken rondom het proces. Vanuit die rol heeft Windunie ook contact gehad met omwonenden, om de haalbaarheidsstudie toe te lichten. Windunie is niet aangesloten als ontwikkelaar van een windpark in Bernheze.
• Is dit dan wel een eerlijke presentatie?	We beseffen ons dat de komst van een mogelijk windpark impact heeft op uw leefomgeving. We vinden het daarom belangrijk dat we bewoners goed informeren, over zowel de voordelen

• Is dit het waard hiervoor een dorp als Vinkel in tweeën te splitsen? Alleen de plannen zorgen al voor scheve gezichten tussen boeren en overige bewoners. • Uit alles blijkt dat Bernheze de lusten heeft (behalen van doel) en Vinkel de lasten (slagschaduw en geluid) • Is de stelling beter een goede buur dan een verre vriend hier niet een belangrijk iets in?	als de nadelen die horen bij windenergie. We proberen dit zo transparant mogelijk te doen. En met zoveel mogelijk mensen te spreken.